

ներէ կը դառնայ ուսմունքներ շահած, առաքինութիւն մերկացած. շատ աւելի սիրելի ու հաճոյ է երկրի և երկնից խոնարհ առաքինի եղբայր մը, որ իրեն տգիտութեամբն ալ իր հարցը անմեղ ճամբաները կ'երթայ, քան թէ իրեն գիտուն եղբայրները՝ որ միայն առաքինութիւն չգիտնալին կը յայտնեն իրենց թափառական ընթացքովը. անոնք խոր ծովերու մէջ նաւել ուղեւոր անշուշտ կը կորսուին, ասիկայ ծովեզերքն առած՝ կը գտնէ իր նաւահանգիստը :

Առաքինութեան մեծութենէ մէկ մեծ ու յայտնի վկայութիւնն ալ աս է, որ առաքինի չեղողներն ալ կ'ուզեն անոր շնորհքէն չզրկուիլ, ու կեղծաւորութեան դիմակը կ'առնեն երեսին. անով է որ աշխարհիս դիմացը շատ իմաստուններ առաքինի կ'երևնան, բայց վերջապէս խաղք կ'ըլլան, թէ որ մարդկանց առջև չենէ՝ Աստուծոյ առջև :

Սերջ տալով խօսքերնուս (որ միայն նիւթոյն հարկաւորութենէն երկընցաւ) աս ալ յիշենք, որ թէպէտ և աս ուսմունքը ամէն հասակի համար է, բայց աս ալ մէկալներուն պէս աւելի մանկանց սիրելի է. շատ դժուար է, չըսեմ անկարելի, որ հասակը առած մարդ մը ինքը զինքը նոր կրթէ առաքինութեան մէջ. վասն զի նորէն Պլուտարքոսի խօսքին գալով՝ «Առանց սորվելու անկարելի է», առաքինութեան մէջ կրթուիլ» :

Ղանչնան ուրեմն դեռահասակ ու սանողք իրենց բաղդը, և ամէն բանէ աւելի ասոր ետեւէ ըլլան՝ որ զիրենք ամէն բանէ վեր երջանիկ կրնայ ընել. աս ուսմանս գրքոյկը գրած է իրենց սրտերնուն մէջ, իրենց խղճմտանքին վրայ. գրած է առաքինի անձանց ճակտին ու բերնին վրայ. գրած է խելացի ու հոգեշահ գրքերու մէջ. գրած է իրենց վարպետներուն բարի խրատուցը մէջ : Այս առաւել ուսուցիչք և վարպետք ջանան սորվեցընել աս Ամենահարկաւոր ուսմունքը ա-

նոնց՝ որ ազգին և աշխարհքիս աւերակալութիւններն են. ամէն բանէ առաջ տնկեն ան փափուկ սրտերուն մէջ առաքինութեանց սերմունքը, և միշտ ինամեն ու մշակեն, աշակերտութեան առջի օրէն ինչուան ետքի վայրկեանը. դպրատանց ներսը դուրսը գրած ըլլայ, Առաքինութիւնն է հոս սորվելու ամենահարկաւոր ուսմունքը :

Հ. Ղ. Ս

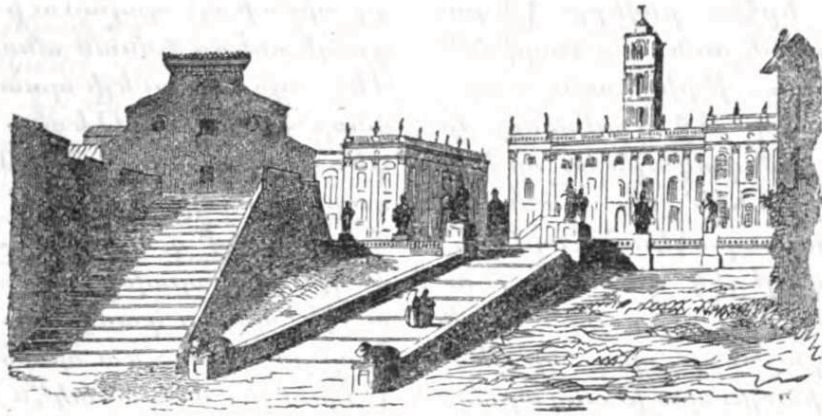
ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վապիտոլիոն :

Հիւ ազգաց աշխարհակալութեանը յիշատակները ու իրենց մեծագործութեան մնացորդները շատ զարմանք կը բերեն մարդուս. ասոնց մէջ զարմանալի են նաև հին Հռովմայեցւոց շէնքերը, որ աւելի Հռովմաքաղաքին մէջ կը տեսնուին, ու ամէն օտարականաց ու հին պատմութիւն կարդացողներուն առջևը մեծ յարգունին : Հռովմայեցւոց պատմութեւնը մէջ խիստ անուանի է Վապիտոլիոն ըսուած տեղը. ասիկայ Հռովմաքաղաքին բլուրներէն մէկն է, որ երկու գլուխ բաժնուած էր, ու ասոնց մէջ տեղը Հռոմուլոս ապաստանարան մը շինած էր, որ քովի երկիրներուն յանցաւոր մարդիկը հոն փախչին ազատին, անանկով իր կանգնած քաղաքին բնակիչները շատնան :

Արեւմտեան կողմի գագաթը Վապիտոլեան ժայռ կամ բերդ ըսուածն էր, որ առջի բերդապահին անունովը Տարպեան ալ կ'ըսուէր : Իհկալ կտուրին վրայ երբոր Տարկուինիոս Ա. թագաւորը Վապիտոլեան Արամազդայ կռատուն մը կանգնեց, ան ատենը բոլոր բլուրն ալ իր անունովը Վապի-

Վապիտոլիոն :

տուրին՝ ըսուեցաւ : Բայ կռատան շէնքը շատ գեղեցիկ էր , ու մէջը իրեք բաժնուած էր . մէջտեղինը Բրամազդայ ընծայուած , քովիններունը՝ մէկը Հերայի ու մէկալը Բթենասայ :

Հռովմայեցւոց քաղաքական պատերազմներուն ատենը աս մեհեանը այրեցաւ , բայց Սիլվա նորէն շինելու ձեռք զարկաւ , ու Բթենքէն Սիլվայեան Բրամազդայ կռատան սիւները հոս փոխադրեց : Վայսերաց ժամանակն ալ մէկ երկու անգամ այրեցաւ ու նորէն շինեցին : Բայ պատին վրայ՝ որ Բրամազդայ ու Բթենասայ կռատունները մէկմէկէ կը զատէր՝ տարուէ տարի մէյմէկ գամ կը գամէին . անով քանի տարի անցած ըլլալը կ'իմացուէր : Վռատան երկայնութիւնը 200 ոտք էր , լայնութիւնը 185 : Տասնպետաց ատենը աս կռատան տակն էին սիբիլայից հռչակաւոր գրքերը : Չգիտցուիր թէ աս կռատան ետքի կործանումը որ ատեն եղած է :

Վապիտոլիոնին վրայ ուրիշ շէնքեր ալ կան եղեր ատենով , բայց հիմա անոնց նշանն ալ չտեսնուիր : Հոն կը պահուէին Հռովմայեցւոց հին դիւանական գրուածքները . ու քանի որ օրացուցի գործածութիւնը չկար՝ քուրմերէն մէկը ամէն ամիս նոր լուսին տեսածին պէս՝ անկէ ժողովրդեան կը

ծանուցանէր . ստակ կտրելու գործարաններն ալ հոն էին :

Հիմա Բրամազդայ կռատանը տեղը շինուած է փառաւոր եկեղեցի մը Բսուածածնայ անունով որ Բապտիստիկ . ասոր դիմացը փառաւոր սանդուխտը կայ , քովերն ալ երկու մեծագործ պալատներ որ Սիբիլ-Բիլլիայի հռչակաւոր ճարտարապետին շինածն են . ասոնց դիմացը կ'իյնայ ծերակուտին պալատը : Սանդուխտին վարի ծայրը Եգիպտոսի պազալթէ երկու գեղեցիկ առիւծներ կան . աստիճաններէն վեր որ ելլես՝ Վաստորի ու Պողիկէտիսի մեծամեծ արձանները կան իրենց ձիերովը . անոնց քովն են երկու հատ յաղթական կոթողներ որ ոմանք Սարիսինն է կ'ըսեն , ոմանք ալ (որ աւելի հաւանական կ'ընայ) Տրայիանոսի . ետքը կուգան Վոստանդի ու Վոստանդիանոսի արձանները . անոնցմէ ետքը երկու սիւն , և ասոնց մէկուն վրայ 1 թուանշանը դրած է . վասն զի Հռովմ քաղքին գրեթէ բոլոր գլխաւոր ճամբաներուն սկիզբը աս էր :

Վապիտոլիոնի հրապարակին մէջտեղն է Սարկոս Բրեղիոս կայսեր ձիաւոր պղնձէ արձանը , որ շատ վարպետ ու մեծագործ բան է : Ներակուտին պալատը իրիստ հռչակաւոր է իրեն համեմատ շէնքին համար , երկու գեղեցիկ սանդուխտներուն ու սան

դուրսին վրայի աղբիւրին համար :

Պալատին երկու քովերը՝ Նեղոս ու Տիբեր գետերուն մարմարինէ արձանները կան . վերի ծայրն ալ աշտարակ մը . անոր մէջ ժամացոյց մը կայ, մէկ մեծ զանգակ մըն ալ որ երբ պապերը վախճանին՝ ան ատեն կը զարնեն : Ըստ աշտարակէն հռովմաքաղաքը շատ գեղեցիկ կ'երևնայ, ու քաղաքին եօթը բլուրը ու չորս կողմի ընդարձակ դաշտերը որոշ կը տեսնուին : Կապիտոլինին թանգարանը աս պալատին ձախ կողմը կ'իյնայ . Կղեմէս ԺԲ աս շէնքը սկսաւ շինել, Բենեդիկտոս ԺԴ, Կղեմէս ԺԳ ու Պիոս Է կատարելագործեցին ու հետ զհետէ զարդարեցին :

Ըստ թանգարանին մէջ եղած հաւաքմունքը խիստ հին ու սակաւագիւտ բաներ են, որոնց նմանը գրեթէ տեղ մը չկայ :

Կապիտոլինի աջ դին է ինչուան հիմա Տարպեան ժայռը, որ 25 ոտք բարձրութիւն ունի . ատենովնայնչափ մըն ալ աւելի բարձր է եղեր : Ըսկէ վար նետելով կը սպաննէին հռովմայեցիք քրէական յանցանքի տէր չարագործները :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Սարգիստ Լուսեր :

ՏԿԱՐԱՄԻՏ մարդիկ տեսնելով քրիստոնէական սուրբ կրօնքին՝ ի սկզբունէ հետէ ներքին և արտաքին թշնամիներէն քաշած հալածանքը, կրնան գայթակղիլ՝ թէ ինչպէս աս կրօնքը ըստուծմէ հաստատուած կըլնայ ըլլալ որ այսպէս միշտ կը հալածուի . մանաւանդ երբոր տեսնեն որ բուն եկեղեցւոյ որդւոց ու պաշտօնէից մէջէն ելեր են շատ հեղ իր հալածիչները : Բայց իմաստուն ու ճշմարիտ հաւատացեալը կը տեսնէ նաև աս բանիս մէջ կրօնից սրբութիւնն ու

ճշմարտութիւնը . վասն զի աս կրօնքը որչափ որ հալածուի, ու աղանդապետները ջանան անոր հիմը շարժել, այնչափ աւելի պատճառ կ'ըլլան անոր հաստատութեանը, և կը ստուգեն Քրիստոսի ըսածը թէ սուտ մարդարէներ պիտի ելլեն՝ որ ոչխարի հագուստով գայլեր են . պիտի յարձակին իր փարախը, ու ջանան յափըշտակել անմեղ գաւինքը . և թէ պէտք է որ ցորենին հետ որոմն ալ բուսնի : Ընաբերոց ժամանակէն ինչուան ժադարը շատ աղանդաւորներ զարնուցան եկեղեցւոյ անշարժ վիմին ու փշրեցան՝ . ասոնց փոշիէն ելաւ Սարտինոս Լուսեր, որ անկէ ինչուան հիմա ելած աղանդներուն դրօշակիւրը և հայրը սեպուեցաւ, ու իրեն հագուովը լցուած աշակերտները անպակաս են . անոր համար արժան է կարճ կերպով մը պատմել իր վարքը, որով իմացուի իր հոգին ու իրեն հետևողներուն միտքը :

Սարտինոս հիմակուրնէ կ'իմացընենք մեր ընթերցասիրաց, որ այսպիսի աղանդապետի մը վարքը պարզ պատմութեան պէս միայն կը պատմենք հոս, և ոչ թէ իրեն մոլորութիւնները հերքելու մտքով : Գիտենք որ դժբաղդութեամբ աս բանս ալ հարկաւոր էր մեր ազգին այսպիսի ժամանակ . բայց օրագրիս բուն վախճանէն դուրս սեպելով աստուածաբանական խնդիրները (ինչպէս որ ուրիշ անգամ ծանուցեր ենք), առանձին գրքերով յուսանք որ ան պարտքն ալ կը կատարենք :

Նաև Սարտինոս Լուսեր Գերմանիայի Սաքսոնիա նահանգին Լյուքսէպէն քաղաքը 1484^{ին} աղքատ տնէ մը : Սանկութէր ատեն արժանի յիշատակի գործ մը չպատմուի իր վրան . միայն կ'ըսեն թէ Լուսեր մեծ սէր

1 Ասոնց կը յարմարի Ագաթանգեղոսին ըսածը . « Ուս եգեալ համբաւնայր հարկանէր ընդ վիմին հաստատութեան, ընդ հաւատոցն եկեղեցւոյ . վիմին ինչ ոչ սոնանէլ կարացեալ ինքն առ վիմին խորտակեցաւ » :